

OBSAH

Předmluva k prvnímu vydání	12
Předmluva k druhému vydání	14
Předmluva ke 3. rozšířenému vydání	15

Část I.

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA DOGMATICKÉ ČI SYSTEMATICKÉ CHRISTOLOGIE

I.1. Co je christologie?	17
I.2. Některé »druhy« christologie a přístupy k christologii	20
I.3. Christologie z hlediska fundamentální a z hlediska dogmatické teologie	26
I.4. Christologie a spiritualita	27
I.5. Christologie a »teologie srdce«	32

Část II.

TAJEMSTVÍ JEŽÍŠE KRISTA V PÍSMU

II.1. Starozákonní předpoklady christologie	35
II.1.1. Vztah mezi Starým a Novým zákonem	35
II.1.2. Starozákonní mesiášské modely	38
II.1.2.1. Davidovský mesianismus	39
II.1.2.2. Kněžský mesianismus	40
II.1.2.3. Prorocký mesianismus a trpící Služebník JHWH	41
II.1.2.4. Nebeský prostředník spásy	42
II.1.2.4.1. <i>Syn člověka</i>	42
II.1.2.4.2. <i>Moudrost</i>	43
II.1.2.4.3. <i>Slovo</i>	44
II.1.2.4.4. <i>Hospodinův anděl</i>	45
II.1.3. Mesiáš a duch Hospodinův	46
II.1.4. Ježíš a mesiášské naděje v judaismu jeho doby	47
II.1.5. Jediný Prostředník	51
II.2. Tajemství Ježíše Krista v Novém zákoně	52
II.2.1. Jedna víra a pluralita novozákonních christologií	53
II.2.2. Předvelikonoční a povelikonoční víra učedníků	54
II.2.3. Vzkříšení Ježíše z Nazareta	56
II.2.3.1. Historická událost	56
II.2.3.2. Setkání učedníků se Vzkříšeným	57
II.2.3.3. Pneumatologický rozměr Ježíšova oslavení	60
II.2.4. Povelikonoční víra a tři modely christologické reflexe	62
II.2.5. Některé christologické tituly	66
II.2.5.1. Prorok	67
II.2.5.2. Syn člověka	67
II.2.5.3. Kristus – Mesiáš – Pomazaný	68
II.2.5.4. Syn Boží – Syn – milovaný Syn	69
II.2.5.5. Pán	71
II.2.5.6. Spasitel	71
II.2.5.7. Velekněz	72
II.2.5.8. Logos (Slovo)	73
II.2.5.9. Souhrnné hodnocení analýzy christologických titulů	74

II.2.6. Základní charakteristiky některých novozákonních christologií	74
II.2.6.1. Christologie Markova evangelia	75
II.2.6.2. Matoušovo evangelium	76
II.2.6.3. Christologie Lukášova evangelia a knihy Skutků	77
II.2.6.4. Christologie Janova evangelia	78
II.2.6.5. Christologie Pavlových listů	79
II.2.6.6. Christologie knihy Zjevení	81
II.2.7. Předvelikonoční Ježíš jako základ christologie	82
II.2.7.1. Evangelia a předvelikonoční Ježíš	82
II.2.7.2. Události Ježíšova života v teologii	84
II.2.7.3. Ježíšův křest	85
II.2.7.4. Pokušení na poušti a mesiášské zkoušky	88
II.2.7.5. Hlásání Božího království	91
II.2.7.6. Ježíš a ti, jimiž se pohrdalo	93
II.2.7.7. Univerzalizmus Království	94
II.2.7.8. Ježíš a politika	96
II.2.7.9. Ježíšovy záznaky	97
II.2.7.10. Ježíšovo vědomí vlastní jedinečné synovské identity	100
II.2.7.11. Ježíšovo poslání a dvě fáze jeho veřejného působení	102
II.2.7.12. Proměnění na hoře	104
II.2.7.13. Ježíš jdoucí v ústřety smrti	105
II.2.7.14. Getsemane	107
II.2.7.15. Ukřižování	109

Část III.

PATRISTICKÁ CHRISTOLOGIE

III.1. Přednicejská epocha	114
III.1.1. Druhé století	114
III.1.1.1. Židokřesťanská christologie	114
III.1.1.2. Ignác Antiochijský	116
III.1.1.3. Doketismus a gnóze	117
III.1.1.4. Apologeti	119
III.1.1.5. Irenej z Lyonu	121
III.1.1.6. Klement Alexandrijský	123
III.1.2. Třetí století	124
III.1.2.1. Tertulián	125
III.1.2.2. Origenes	126
III.2. Christologie velkých koncilů křesťanského starověku	128
III.2.1. První nicejský koncil (325)	128
III.2.1.1. Předehra – ariánská krize	128
III.2.1.2. Svolání sněmu, jeho průběh a vyznání víry	129
III.2.1.3. Soteriologický rozměr Nicejského sněmu a jeho aktualita	131
III.2.1.4. Atanáš	132
III.2.2. Spor o úplné Kristovo lidství	133
III.2.2.1. Apollinarismus	134
III.2.2.2. První konstantinopolský koncil (381)	136
III.2.3. Spor o jednotu subjektu v Kristu	137
III.2.3.1. Christologie Logos – anthrópos	137
III.2.3.2. Nestorios a Cyril	138
III.2.3.3. Průběh koncilu a výsledky	142
III.2.4. Druhé jednání – Eutyches a Chalcedonský koncil	144
III.2.4.1. Eutychnův monofyzitismus a reakce Lva Velikého	144
III.2.4.2. Papež Lev Veliký: List 28. – Flavianovi, konstantinopolskému biskupovi	147
III.2.4.3. Koncilní jednání a jeho výsledky	152

III.2.4.4. Receptce výsledků Chalcedonského koncilu	158
III.2.5. Století sporů o chalcedonskou definici	158
III.2.5.1. Henotikon císaře Zenóna	158
III.2.5.2. Neochalcedonismus a Leontios Byzantský	159
III.2.5.3. Tři kapitoly a Druhý konstantinopolský koncil	161
III.2.5.4. Nauka obsažená ve čtrnácti anatematismech II. konstantinopolského koncilu	162
III.2.6. Božská a lidská vůle vtěleného Slova	165
III.2.6.1. Sergiův monoenergismus a monotheletismus	165
III.2.6.2. Učení Maxima Vyznavače a poslušnost Ježíše Krista	166
III.2.6.3. Typos a Lateránská synoda v roce 649	170
III.2.6.4. Epilog – Třetí konstantinopolský koncil	171
III.2.7. Spory o uctívání obrazů	172
III.2.7.1. Obrazoborectví	172
III.2.7.3. Obhajoba užívání obrazů a II. nicejský koncil	174
III.7.2.4. Trvalý význam obrazů Krista a svatých	176

Část IV.

ZÁKLADNÍ STAVEBNÍ KAMENY CHRISTOLOGICKÉ REFLEXE

IV.1. Tajemství vtělení	178
IV.2. Vtělení jako zjevení a dar vnitrobožské lásky člověku	182
IV.3. Vztah mezi imanentní a ekonomickou Trojicí	185
IV.4. Vhodnost vtělení druhé božské osoby a otázka Boží svobody	187
IV.5. Vtělení Syna jako dílo celé Trojice	188
IV.6. Vtělení Slova a problém Boží neproměnnosti	192
IV.7. Věčnost – »preexistence« Slova	196
IV.8. Primární účel vtělení. Vtělení a stvoření, vtělení a antropologie	200
IV.9. Ježíšovo narození z Panny	205
IV.9.1. Svědectví Písma	206
IV.9.2. Námítky proti historicitě události a důvody v její prospěch	207
IV.9.3. Ježíšovo panenské početí a moderní genetika	210
IV.9.4. Teologický význam panenského početí	212
IV.9.5. Mariologie jako nutný doplněk christologie	213
IV.10. Dvě podoby kenóze Syna Božího	215
IV.11. Pokusy o hlubší postžení termínu »osoba« v trinitární teologii, christologii a antropologii	221
IV.12. Ježíšova božská osoba a jeho lidská osobnost	226
IV.13. Rozvoj Ježíšova vědomí a poznání	229
IV.14. Teorie Ježíšova blaženého patření v době jeho pozemského života a limity této teorie	233
IV.15. Ježíšovy mesiášské zkoušky a problematika jeho svobody	236
IV.15.1. Osoba a její životní příběh	237
IV.15.2. Mohl Ježíš zhřešit?	238
IV.15.3. Ježíšova svoboda	240
IV.15.4. Smysl Ježíšových zkoušek	242
IV.16. Čistota srdce Ježíše z Nazareta	243
IV.17. Kristus jediný Učitel	246
IV.17.1. Novozákonní základ tématu Kristova učitelství	246
IV.17.2. Systematicko-teologická reflexe nad Ježíšovým učitelstvím	248

IV.18. Ježíšovo »nekněžské« kněžství jako základní kritérium křesťanského hierarchického kněžství	251
IV.18.1. Historická a religionistická východiska	252
IV.18.2. »Nekněžské velekněžství« Ježíše z Nazareta	253
IV.18.3. Problematika vnímání hierarchického kněžství v dějinách církve	256
IV.19. Ježíš Kristus jako model mystiky služby, kříže a pokory	258
IV.20. Christologia cordis	263
IV.20.1. Banalizující slepota	264
IV.20.2. Základní antropologické charakteristiky pojmu srdce	265
IV.20.3. Lidské srdce jednorozeného Božího Syna	271

Část V.

ZÁKLADNÍ KAMENY SOTERIOLOGICKÉ REFLEXE

V.1. Problematika poměru mezi soteriologií a christologií	277
V.1.1. Rudolf Bultmann a Paul Tillich	278
V.1.2. Karl Rahner	281
V.1.3. Giovanni Moiola	282
V.1.4. Závěr	284
V.2. Tajemství převyšující naši chápavost	286
V.3. Objektivní a subjektivní aspekt soteriologie	289
V.4. Spása »podle člověka« a spása »podle Boha«	289
V.5. Vykoupení a spása	293
V.6. Dějiny spásy	294
V.7. Ježíš z Nazareta – jediný a univerzální spasitel	296
V.8. Univerzalita spasitelství Ježíše Krista a hypotetičtí mimozemšťané	300
V.9. Univerzální spasitelství Ježíše Krista a prehistoričtí lidé či hominidé	308
V.10. Problematika spasitelské hodnoty mimokřesťanských náboženství	315
V.10.1. Ambivalentní poměr mezi vírou a náboženstvím	316
V.10.2. Exkluzivismus, inkluzivismus, pluralismus	320
V.11. Koncentrace soteriologického významu v události Kristova kříže	323
V.12. Nesprávná a diskutabilní pojetí soteriologického významu Kristova kříže	327
V.12.1. Neúměrný důraz na spasitelský význam aktu vtělení	328
V.12.2. Ježíš zvítězil nad mocnostmi zla, svou krví však neplatil výkupné ďáblovi	329
V.12.3. Kříž není zástupným trestem (substitutio poenalis)	330
V.12.4. Zakoušel Ježíš na kříži a ve stavu smrti pekelná muka?	332
V.12.5. Pokus o vysvětlení soteriologického významu kříže na základě »Božích práv«	333
V.13. Základní kategorie, kterými se teologie pokouší interpretovat soteriologický význam Ježíšova kříže	337
V.13.1. Kříž Vzkříšeného jako zadostiučinění	338
V.13.2. Kříž Vzkříšeného jako vykoupení a cena naší spásy	342
V.13.3. Kříž Vzkříšeného jako oběť	344
V.13.3.1. Starozákonní pojetí oběti	345
V.13.3.1.1. <i>Oběť smlouvy (Ex 24)</i>	345
V.13.3.1.2. <i>Oběť beránka (Ex 12)</i>	346
V.13.3.1.3. <i>Oběť smíření (Lv 16, 1–33)</i>	346

V.13.3.1.4. <i>Celopal</i>	347
V.13.3.1.5. <i>Oběť Služebníka JHWH a vznešenost starozákonního pojetí oběti</i>	347
V.13.3.2. <i>Oběť Ježíše Krista v Novém zákoně</i>	349
V.13.3.2.1. <i>Ježíš z Nazareta a oběť</i>	349
V.13.3.2.2. <i>Janovské pojetí Ježíšovy oběti</i>	351
V.13.3.2.3. <i>Pavlovské pojetí Kristovy smrti jako oběti</i>	352
V.13.3.2.4. <i>Kristova oběť v listu Židům</i>	353
V.13.3.3. <i>Reflexe nad tajemstvím Kristovy oběti</i>	354
V.13.4. <i>Kříž Vzkříšeného jako odpuštění a smíření</i>	358
V.13.5. <i>Kříž Vzkříšeného jako záslužná příčina naší spásy</i>	362
V.13.5.1. <i>Záslužná hodnota lidského jednání a Boží sebedarování člověku</i>	362
V.13.5.2. <i>Záslužnost Ježíšova života, díla a jeho sebevzdání na kříži</i>	364
V.13.6. <i>Soteriologická hodnota aktu vtělení a hodiny kříže, zjevitelský a spasitelský význam Ježíšova díla</i>	368
V.14. Trvalý soteriologický význam Kristova sestupu mezi mrtvé	370
V.15. Soteriologický význam Kristova vzkříšení a daru Ducha svatého	376
V.16. Od čeho nás Kristus vlastně osvobodil?	378
Seznam použitých zkratk	387
Seznam použité literatury	388
Poznámka redakce	408
Ikonografický výklad k obrázku na obálce a frontispisu	408
O autorovi	409
Rejstřík jmenný a autorský	410